

□ **Hatice Vargelen**

GAZİ ÜNİVERSİTESİ, Doktora Öğrencisi

'HAKAS TÜRKÇESİNDE FİİL'

(Yayın Değerlendirme)

'VERB IN HAKAS TURKIC'

(Publication Review)

Dr. Mehmet KARA, *Hakas Türkçesinde Fiil*, Grafiker Yayınları, Ankara 2013, 239 s.

Türkler geçmişte olduğu gibi günümüzde de çok geniş bir coğrafyada yaşamaktadırlar. Dolayısıyla Türk dili de Sibirya'dan, Hint Okyanusu'na, Adriyatik'ten, Çin'e kadar geniş bir coğrafyada konuşulmaktadır. Türk dilinin, bu kadar geniş bir alanda hareketli bir macera sürmesi, çeşitli lehçelere ayrılmasına yol açmıştır. Günümüzde farklı Türk lehçeleri arasındaki ortaklıkların tespit edilip, dil köklerinin birliğini göstermek, bu yolla da Türk toplulukları arasındaki kardeşlik ve dostluk bağlarını geliştirmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. *Hakas Türkçesinde Fiil* adlı bu kitap da belirtilen amaçlardan yola çıkılarak yapılmış çalışmalardan biridir.

Titiz bir akademik çalışmanın ürünü olan kitap, yazarın yüksek lisans tezine dayanmaktadır. Arka planda Hakas Türklerinin sosyokültürel ve tarihi yapılarının belirtildiği çalışmada, Hakas Türklerinin dillerinin ve kültürlerinin tanıtımına katkı sağlama kaygısı güdülmektedir. Kitapta Güney Sibirya'da yaşayan ve kuzey-doğu gurubundan olan Hakas Türkçesinin fiil yapısı ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Kitabın yazarı, Türk toplulukları ve dilleri ile ilgili çalışmaları bulunan Yrd. Doç. Dr. Mehmet Kara'dır. Yazar Gazi Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Kitap 239 sayfa ve dört bölümden oluşmaktadır. Kitapta yer verilen fiillerin tespit edilmesi amacıyla temel olarak N. A. Baskakov'un *Hakasça-Rusça Sözlük*'ü taranmıştır.

Kitap genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. Kitabın giriş bölümünde Hakasların tarihi, sosyal ve ekonomik yapıları, edebiyatları, Hakas Türkçesi ve diyalektleri hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Kitabın birinci bölümü olan yapı bölümünde yer alan 'Fiilin Yapısı' alt bölümünde fiiller, 'Basit Fiiller'

ve 'Türemiş Fiiller' olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir. 'Türemiş Fiiller' incelenirken 'İsimden Türeyen Filler' ve 'Fiilden Türeyen Fiiller' olarak tasnif edilmiştir. İkinci bölüm 'Çekim' başlığı altında ifade edilmiş ve burası da 'Şahıs Ekleri', 'Basit Çekim', 'Birleşik Çekim', 'Sıfat-Fiiller', 'Zarf-Fiiller', 'İsim-Fiil' ve 'Birleşik Fiiller'den meydana gelmiştir. Fiil çekiminde şahıs ekleriyle, şekil ve zaman ekleri ayrı ayrı ele alınmış her kip için metinlerde tespit edilen şekiller örnek olarak kullanılmıştır. Bu bölümde ayrıca şekil ve zaman eklerinin fonksiyonları da belirtilmeye çalışılmış, belirtilen fonksiyonlar için hem Hakasça eserlere hem de Hakas Türkçesine ait gramer kitaplarına başvurulmuştur. Kitap çalışmasının son kısmını oluşturan 'Metinler ve Türkiye Türkçesine Aktarma' bölümünde temin edilen metinlerin daha iyi anlaşılabilmesi için Hakas Türkçesiyle, Türkiye Türkçesine aktarılmış şekli yan yana verilmiştir.

Eserde, Türkiye'de az bilinen, üzerinde çok az çalışılmış Hakas Türkçesi ve fiil yapısına bir projeksiyon tutulmuş, karanlıkta kalan tarafları aydınlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca daha önce de belirtildiği gibi kitapta temel beklenti, farklı coğrafyada yaşayan Türk topluluklarının ortak tarihi ve kültürel değerlerinin gün yüzüne çıkarılarak bunların geliştirmesine katkı sağlanması da amaçlanmıştır.

Eserin, Türkiye'de bu lehçe üzerine az bir çalışma olduğu düşünülürse gerek bu lehçe gerek de genel Türk dili ve farklı bir lehçe çalışanlarına katkı sağlayacağı aşikârdır. Yazarı kutluyor, çalışmalarının devamını diliyoruz.

Yayıma Hazırlayan: Edanur Sağlam

Türk lehçeleri arasındaki ortaklıkların tespit edilip yaşatılabilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi adına bütün Türk boylarının dilleri üzerinde olduğu gibi Hakas Türklerinin dilleri üzerinde de yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu çalışmalar hem kardeş halklar arasındaki sosyal, kültürel, siyasi ve iktisadi ilişkilerin gelişmesine katkı sağlayacak hem de Türk dilinin tarih içinde ayrı ayrı lehçeler şeklinde dallanmış olmasına rağmen aslında aynı kökten gelip bir gövdeden çıktığını göstermesi bakımından da genç nesillere şuur kazandıracaktır. Büyük önder Atatürk'ün de söylediği gibi: "Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz." "Türk dili, dillerin en zenginlerindedir, yeter ki bu dil bilinçle işlensin." (1924)

Hakas Türkçesinin şimdiye kadar etrafıca incelendiğini söylemek mümkün değildir. Türkiye'de, bu lehçe üzerine fazla bir çalışma yapılmamıştır. Gerek bu alanda yapılan çalışmaların azlığı, gerekse bu lehçeyi ayrıntılı bir şekilde incelemek ve Türklük bilimine katkı sağlamak temel hedefimizdir. Buradan hareketle bu kitabın Türk diline, lehçelerine ve soydaşlar arasındaki birlikteliğe bir nebze de olsa katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ISBN : 978-605-4692-40-8

Fiyatı: ₺ 15

www.grafiker.com.tr • 0 312 284 16 39

Hakas
Türkçesinde Fiil

Mehmet Kara

Hakas

Türkçesinde Fiil

Mehmet Kara

Grafiker
YAYINLARI

Grafiker
YAYINLARI